

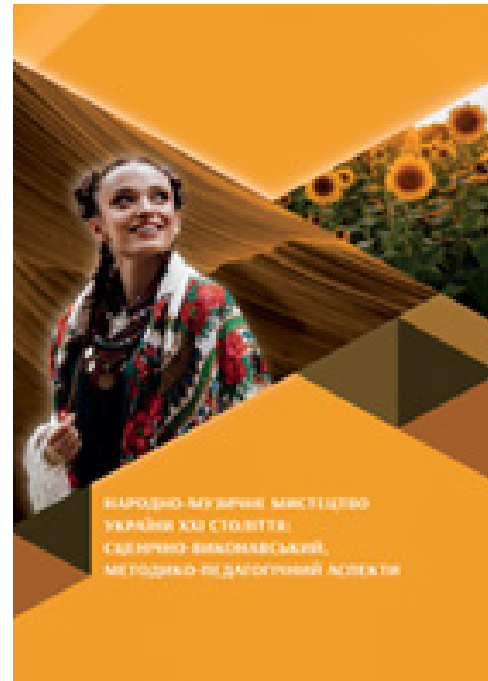
Народно-музичне мистецтво як самобутнє явище української національної культури

Тетяна Пістунова

Київський національний університет культури і мистецтв,
Київ, Україна

Для цитування

Пістунова, Т. (2024). Народно-музичне мистецтво як самобутнє явище української національної культури [Рецензія на книгу *Народно-музичне мистецтво України XXI століття: сценічно-виконавський, методико-педагогічний аспекти*, ред. П. Л. Богоніс]. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 51, 169–171. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.51.2024.318382>

Соціокультурні виклики сьогодення, властиві як війсьній добі в Україні, так і світовому контексту (глобалізація, урбанізація, індустріалізація), призводять до трансформації процесів спадкоємності традиційної народно-музичної культури. Це, своєю чергою, викликає знищення локусів її побутування та сублімацію народного мистецтва в псевдонародне. Заміна народно-музичних практик у традиційному середовищі на сценічні експерименти, часто без належного вивчення регіональних народно-музичних елементів, стає поширеним явищем.

Внаслідок відсутності фахівців традиційна народна музика сприймається без контексту її побутування і, на жаль, часто як щось меншоважливе й другорядне порівняно з класичною музикою.

Рецензована монографія присвячена змінам, що відбуваються в народно-музичному мистецтві України в першій чверті XXI ст. у зв'язку зі світовими глобалізаційними викликами та реаліями воєнної доби. Автори розділів, провідні фахівці кафедри музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв, розглядають проблеми розвитку українського аматорського народно-хорового мистецтва новітнього часу, історії кобзарського мистецтва, зодбуток і практики колективів — представників

молодіжного фольклористичного та фольклористично-реконструкторського руху України. Авторська увага зосереджується також на питаннях теорії й практики початкового навчання підлітків у народно-інструментальних колективах засобами одночасного опанування гри на народному інструменті й співу. Окремі розділи присвячені методиці роботи з дітьми у фольклорних ансамблях, обробки народних пісень для вокальних формацій *а капела* та перекладень музичних творів для бандури.

Структурно монографія містить у собі розділи, написані відомими фахівцями, зокрема науковцями та музикантами-практиками. Ця розвідка-наслідок довготривалих і копітких теоретично-практичних досліджень за багато років їх науково-творчої діяльності. Заслуговує на увагу ретельна розробка структури монографії, яка зберігає логічну послідовність та комплексність викладення матеріалу як у межах кожного окремого розділу, так і в цілому. Авторські розділи монографії виконані на високопрофесійному рівні, з дотриманням усіх вимог наукового дослідження й відповідно до сучасних методологічних підходів.

У своєму дослідженні автори чітко актуалізують обрану ними тематику, узагальнюють наявну інформацію щодо народно-музичного мистецтва

України, його джерел і побутування в первинних локусах традиції — до сучасних видозмін та презентацій у мистецькій діяльності народно-хорових та народно-інструментальних колективів, дитячих і дорослих (зокрема, молодіжних) секундарних фольклористичних колективах, вокальних формаціях *a capella*, кобзарсько-бандурному мистецтві та ін.

Розділ 1-й, автором якого є заслужений працівник культури України, Голова Національної Всеукраїнської музичної спілки, доцент Петро Андрійчук, присвячено світоглядно-аксіологічним та музично-виконавським аспектам народно-хорового мистецтва як самобутнього явища української національної культури. Автор зосереджується на питаннях народного хорового мистецтва як інструмента духовного вдосконалення нації та як чинника самоідентифікації в контексті глобалізаційних викликів і європейської інтеграції. Особливу увагу автор приділяє проблемам аматорського хорового мистецтва в контексті музичної культури України другої половини ХХ — початку ХХІ ст. й питанням творчого керівництва (зокрема, й репертуарної політики) в народно-хоровому мистецтві України.

Розділ 2 рецензованої монографії, автором якого є кандидат педагогічних наук, професор та заслужений діяч мистецтв України Петро Богоніс, присвячений дидактичним умовам формування початкового колективного народно-інструментального музикування підлітків. У цьому розділі автор зосереджує увагу на організаційних засадах інтенсифікації навчання початківців у процесі аматорської народно-інструментальної діяльності. Це дозволяє йому обґрунтувати методику проведення занять, яка базується на поєднанні гри та співу, а також спеціально систематизовано го навчально-педагогічного репертуару.

Музично-педагогічну тематику продовжує в Розділі 4 «Методика роботи з дитячим фольклорним колективом (теорія й практика)» заслужений працівник культури України, доцент Іван Сінельников. Цей розділ присвячений одній з актуальних проблем сучасного музично-фольклористичного навчання — опануванню традиційної манери співу дітьми, що є учасниками фольклорного колективу. У сучасних глобалізаційних умовах порушено природний плин народної творчості, і традиція спадкоємності поколінь у галузі народної культури зазнає серйозних викликів. Тому проблеми виховання дітей через народну педагогіку та музично-фольклористичну діяльність стали надзвичайно актуальними, адже фольклор є найціннішим дидактичним матеріалом для естетичного виховання молодого покоління.

Основну увагу автор зосереджує на теоретико-методичних і практичних засадах діяльності керівника колективу в процесі опанування традиційного музичного матеріалу дітьми у фольклорному ансамблі. Обґрунтовуються основні принципи методики роботи з дитячим фольклорним ансамблем, надаються практичні рекомендації щодо розвитку артикуляційного апарату, зміцнення дихання, покращення чіткості дикції, засвоєння діалектних особливостей, розширення діапазону, налаштування високої позиції звуку, вироблення кантилени, рухливості голосу та інших аспектів. Крім того, обґрунтовується методика об'єднання дітей у фольклорному колективі, заснована на вихованні почуття любові до Батьківщини, шани до традиційної культури та розвитку творчої діяльності в колективному співотворенні.

Розділ 5 і Розділ 6 колективної монографії взаємодоповнюють один одного, адже присвячені питанню молодіжного фольклорного руху та фольклористично-реконструкторських практик (секундарного фольклоризму) в сучасній Україні. Маргарита Скаженик, кандидат мистецтвознавства, доцент (авторка Розділу 6), розглядаючи шляхи творчої реалізації фольклористичних гуртів Києва першої чверті ХХІ століття, аналізує основні підходи до відтворення сільської музики в умовах міста київським гуртом «Древо» та послідовниками ідей «Древа» — столичними фольклористичними формаціями новітньої доби. Валентина Сінельникова, кандидат історичних наук, доцент (авторка Розділу 5), описує реконструкторські практики в сучасній науково-практичній фольклористиці, зокрема фольклорну й фольклористично-збирацьку реконструкцію, а також виконавський фольклоризм як різновиди фольклористичної реконструкції.

Два розділи колективної монографії — Розділ 3 і Розділ 8 — розкривають питання розвитку українського кобзарсько-бандурного мистецтва. Авторка Розділу 3 Надія Брояко, кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, розглядаючи кобзарську традицію як унікальне явище культурного життя України, аналізує кобзарство в контексті українського соціокультурного середовища другої половини ХІХ — ХХ ст. та постаті Остапа Вересая й Гната Хоткевича в історії українського кобзарства. Тарас Яницький, народний артист України, кандидат мистецтвознавства в Розділі 8 зосереджує увагу на творчому характері художнього перекладення інструментальних музичних творів для бандури, розглядаючи теоретичні засади адаптації музичного змісту та проблему художнього перекладення в музикознавстві. Вероніка Тормахова, кандидат

мистецтвознавства, доцент, присвятила Розділ 7 колективної монографії явищу обробки народної пісні в репертуарі вокальних естрадних ансамблів *а капела* та проаналізувала репертуарну палітру естрадних вокальних ансамблів *а капела* у світових практиках, а також риси обробок українських народних пісень у творчості вітчизняних естрадних вокальних формацій *а капела*.

Слід також наголосити на тому, що колективна монографія «Народно-музичне мистецтво України XXI століття: сценічно-виконавський, методико-педагогічний аспекти» була підготовлена в рамках теми наукових досліджень кафедри музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв «Музика в діалозі з сучасністю: освітні, мистецтвознавчі, культурологічні, педагогічні студії» (номер держреєстрації 0121U114303, термін реалізації: грудень-2021 — грудень-2026 рр.) та вміщує не лише суто наукові теоретичні здобутки, але й певний результат поєднання наукової діяльності авторів із мистецькою реалізацією та навчальним проце-

сом: оприлюднені матеріали пройшли апробацію в аудиторіях КНУКіМ у процесі оновлення теоретичного складника фахових дисциплін освітньо-професійних програм «Бандура і кобзарське мистецтво», «Диригентсько-хорове мистецтво (народне)», «Музичний фольклор» та ін.

Вихід цієї наукової праці є дуже важливим на сучасному етапі розвитку українського музикознавства, оскільки концептуалізація важливих музикознавчих питань у галузі народно-музичного мистецтва України є необхідним і доцільним внеском у розвиток і вдосконалення наявної наукової парадигми задля подальшого розвитку музикознавчої науки й практики України. Монографія є цілісним, ґрунтовним, актуальним науковим виданням та заслуговує на увагу наукових співробітників, викладачів закладів вищої освіти, здобувачів вищої освіти та всіх, хто цікавиться сучасними тенденціями розвитку (сценічно-виконавськими, методико-педагогічними, соціокультурними аспектами) народно-музичного мистецтва України.

Інформація про автора

Тетяна Пістунова, доцент кафедри музичного мистецтва, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна, ORCID iD: 0000-0002-8418-9044; e-mail: tetanapistunova@ukr.net

Information about the author

Tetiana Pistunova, Associate Professor at the Musical Art Department, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, ORCID iD: 0000-0002-8418-9044; e-mail: tetanapistunova@ukr.net

